

→ LIITE 4: Apu -lehden artikkeli "Ruma sota"

SOTAMUSEO

Lapsisotilaat. Valkoisten lapsisotilaita Mikkelin seudulta 1918. Nuorin taisteluissa kaatunut oli vain yhdeksänvuotias.

Rumaa sota

Suomen sisällissota 1918 oli modernia, mutta amatöörimäistä.

Martti Paananen

Vuoden 1918 sisällissodassa ja sen jälkimainingeissa sai surmansa paljon enemmän väestöä kuin itse taisteluissa.

– Sisällissodassa täytyy toimia rumasti, jos sen aikoo voittaa. Ehkä valkoinen terrori oli tarpeen lopputuloksen kannalta. Venäjällä punaiset voittivat samalla taktiikalla, sanoo **Marko Tikka**, jonka teos *Terrorin aika. Suomen levottomat vuodet 1917–1921* (Ajatus) julkaistiin juuri.

Sotatoimet kestivät 1918 tammikuun lopulta toukokuun puoliväliin, mutta sotaan syyllisinä pidettyjä punaisia etsittiin ja surmattiin sen jäl-

keenkin kenttäoikeuksien päätöksillä ja myös täysin mielivaltaisesti. – Sekä punaiset että valkoiset pitivät jöötä hyvin ankarin keinoin valtaamillaan alueilla, Tikka toteaa.

Valkoisten niin sanotut lentävät osastot, joiden tehtävänä oli puhdistaa rintaman takaiset linjat, koostuivat usein nuorista, jopa lapsista. Nuorimmat olivat vain 12–13-vuotiaita. Tavoitteena oli eliminoida vastapuolen sotilaat ja luoda siviiliväestössä pelkoa, jotta vallattuja alueita oli helpompi hallita.

Tiesikö valkoisen armeijan komentaja, kenraaliluutnantista ratsuväenkenraaliksi sodan aikana ylenetty **Gustav Mannerheim** näistä kuolemanpartioista?

– Hän oli ihan varmasti tietoinen. Kuitenkaan hän ei jättänyt dokumentteja asiasta, joten ihan varmoja emme voi olla, Tikka toteaa.

Vuonna 1970 syntynäänä Tikka

haluaa puhua nimenomaan sisällissodasta.

– Esimerkiksi vapaussota ja luokkasota ovat termeinä liian poliittisia, hän määrittelee.

Hänen mukaansa kansan jakanut vuoden 1918 trauma on nyt jo ohi.

– Trauma on mennyt hautaan sodan kokeneiden ja heidän jälkeläistensä mukana. Nyt siitä on tullut pelkkää historiaa.

Tikan mukaan sisällissota oli toisaalta modernia mutta samalla "amatöörien sota", jossa monille ensimmäiset harjoitukset pidettiin vasta rintamalla. Suomella ei omaa armeijaa tuolloin ollut, vaan maassa oli tammikuun lopulla 1918 noin 70 000 venäläistä sotilasta, joilta saatiin aseita molemmille osapuolille. Taisteluihin heistä osallistui muutama tuhat. Saksassa koulutautuneet jääkärit, liki 2 000, muodostivat valkoisen ar-

meijan päällystön.

Suomen sisällissota oli Espanjan sisällissodan (1936–1939) ohella 1900-luvun verisin ja se kosketti väkevästi myös siviiliväestöä. Kaikkiaan sodassa kuoli yli prosentti väestöstä, noin 36 000 suomalaista. Punaisia heistä oli 27 000, loput valkoisia tai niitä, jotka eivät selkeästi kuuluneet kumpaankaan ryhmään.

Taisteluissa sai surmansa 9 000 ihmistä, 11 000 ammuttiin taistelujen ulkopuolella ja yli 12 000 menehtyi vankileireillä. Kaikkiaan vankileireille joutui liki 90 000 suomalaista.

Sodan välillisiä uhreja syntyi sotatoimien ulkopuolellakin.

Saksalaisten sotilaiden mukanaan tuoma espanjantauti tappoi arviolta 15 000 suomalaista ja suuri osa vankileireillä kuolleista menehtyi tautteihin. Venäjälle suomalaisia pakeni ainakin pari tuhatta. ■